

Петро Миколайович Сніцаренко (доктор техн. наук, с.н.с)

Віталій Олександрович Кацалап (канд. військ. наук)

Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ, Україна

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВПЛИВУ

У даній статті викладено підхід щодо розробки шляхом експертних процедур методики виявлення та кількісної оцінки негативного інформаційно-психологічного впливу на особовий склад військ (сил) як невід'ємної складової системи протидії такому впливу за кібернетичним принципом.

Ключові слова: *негативний інформаційно-психологічний вплив, виявлення та оцінка, система протидії, морально-психологічний стан особового складу військ (сил), експертний метод, кібернетична модель.*

Вступ

У ході воєнних конфліктів в усі часи значна роль відводилася інформаційно-психологічного впливу на збройні сили (військові формування) противника. В сучасних умовах розвитку інформаційних технологій та зростання комунікаційних можливостей ця роль суттєво зросла. Особливої важливості для України ця обставина набула в останні роки, коли гостро та відчутно проявилися наслідки негативного інформаційно-психологічного впливу, у першу чергу зовнішнього, зокрема на особовий склад Збройних Сил України (далі ЗС України). Тому протидія такому впливу є актуальним завданням першорядного значення.

Постановка проблеми. Ефективна протидія негативному зовнішньому інформаційно-психологічного впливу, зокрема на особовий склад військ (сил), може бути лише за умов її реалізації на науковій основі. При цьому щонайважливішим є вибір показника ефективності, яким у подальшому слід управляти шляхом відповідного впливу. Таким очевидним показником ефективності протидії слід вважати рівень морально-психологічного стану ЗС України. Звідси потреба в системі соціального управління, де головним об'єктом управління є рівень морально-психологічного стану ЗС України.

Важливо забезпечити стійкість такого управління, що досягається коли його схема (модель) функціонуватиме за кібернетичним принципом з наявністю, так званих, “прямого” і “зворотного” зв'язку. Функціями зазначеної моделі можуть бути: виявлення впливу; оцінка рівня впливу; формування висновків із оцінки рівня впливу та рішення щодо необхідності протидії; планування заходів протидії впливу, затвердження плану заходів протидії; реалізація заходів протидії впливу відповідно до плану; контроль дієвості реалізованих заходів протидії впливу та їх коригування.

Кібернетична модель протидії негативному інформаційно-психологічному впливу буде діяти ефективно, коли її алгоритм роботи передбачатиме чітку кількісних вимірів, особливо параметрів (характеристик) стану цільової аудиторії, стан якої

є об'єктом управління.

На практиці ця модель в МО України та ЗС України частково реалізується в межах формування необхідних тематик (меседжів). При цьому оцінка рівня негативного інформаційно-психологічного впливу здійснюється за його наслідками, тобто “постфактум” і опосередковано – через оцінку рівня морально-психологічного стану особового складу ЗС України, який є індикатором сукупного впливу на певні цільові аудиторії, що вже відбувся. Така оцінка, за діючими у ЗС України методиками, визначається в якісній узагальненій формі за принципом “здатність-нездатність”. В той же час, цього недостатньо для здійснення випереджувальних стабілізаційних заходів (це мають бути заходи впливу як на особовий склад ЗС України, так і на шкідливі інформаційні джерела), оскільки такий підхід не передбачає кількісного оцінювання та аналізу динаміки негативного впливу, джерелом якого є інформаційний простір.

Отже, це недолік діючої сьогодні системи, який спричиняє проблемне питання та потребує зусиль для його розв'язання шляхом впровадження дієвих процедур моніторингу інформаційного простору держави.

Аналіз остатніх досліджень і публікацій. Розгляд джерел [1 – 9] показує, що існує чимало високопрофесійних робіт щодо технічних аспектів впливу на соціальні об'єкти з метою стабілізації їх стану. Але дослідження з позицій кібернетичного принципу управління станом таких об'єктів на основі результатів моніторингу інформаційного простору держави в інтересах виявлення та оцінки інформаційного впливу у кількісному вимірі на певну цільову аудиторію, зокрема військову, ще не набули розвитку.

Метою статті є обґрунтування методики оцінювання психологічного впливу у кількісному вимірі в інтересах реалізації кібернетичної моделі протидії такому впливу та забезпечення здійснення випереджувальних стабілізаційних заходів.

Виклад основного матеріалу дослідження

Першочергово визначимо, що інформаційно-

психологічний вплив – це регульоване або нерегульоване інформаційне втручання у свідомість (підсвідомість) цільової аудиторії, яке може призвести до корекції її поведінки та (або) світогляду, зміни морально-психологічного стану. Сучасними регульованими інструментами інформаційно-психологічного впливу можуть бути технічні засоби (в першу чергу, радіо, телебачення, соціальні комп'ютерні мережі), друкована продукція, публічна голосова агітація, агентурна діяльність. Нерегульованими інструментами такого впливу є вербальне спілкування між людьми та їх власне спостереження певної реальності. Результатом сприйняття інформації може бути виникнення у цільової аудиторії позитивних або негативних емоцій, почуттів та реакцій (дій), які спрямовані на послаблення чи посилення волі, зміну здатності до активного опору, створення відчуття відчаю, страху, невпевненості або хоробрості, сміливості, рішучості тощо, що у підсумку і визначає рівень морально-психологічного стану цільової аудиторії.

Підрив морально-психологічного стану військ (сил) може спричинитися негативним інформаційно-психологічним впливом на військові цільові аудиторії як вибірково (окремі спеціалізовані армійські об'єкти: штаби, командні пункти, центри управління, редакції (офіси) військових ЗМІ, а також на окремих посадових осіб), так і загалом (на весь особовий склад збройних сил чи інших військових формувань або окремих частин і підрозділів цих формувань).

Для методичного оцінювання рівня негативного інформаційно-психологічного впливу на збройні сили необхідно мати певну сукупність показників, а для визначення його значимості, аж до критичного (допустимого) значення, – відповідні критерії. Виходячи із того, що деструктивні інформаційні процеси, які відбуваються в інформаційному просторі держави, доходять до військовослужбовців та залишають певне відображення у їх свідомості, можна стверджувати, що для кількісного оцінювання рівня такого впливу доцільно застосувати показник його інтенсивності як інтегральну характеристику (міру) дії на особовий склад військ усієї сукупності інформаційних процесів за певний період часу ΔT

$$\text{Інтенсивність } \chi = \frac{\text{Міра дії процесів}}{\Delta T} \quad (1)$$

Значення показника χ за період часу ΔT може приймати певні значення – від мінімальних і вище. Тоді динаміку ескалації інтенсивності загального деструктивного інформаційного процесу в інформаційному просторі держави за деякий період часу ΔT по відношенню до особового складу військ (сил) можна задати умовною ступінчатою функцією рівнів, які слід вважати частковими показниками впливу, а переходу на кожен із рівнів доцільно поставити у відповідність певний критерій за шкалою оцінок χ : χ_1, \dots, χ_5 . Зважаючи на це, введемо необхідні поняття, що дають змогу якісно

зрозуміти сутність часткових показників рівня негативного інформаційно-психологічного впливу по відношенню до особового складу військ:

рівень інформаційного фону – це практична відсутність за час T спостереження інформаційних процесів (дій, фактів) в інформаційному просторі держави, що можуть мати негативний (підривний, руйнівний) характер по відношенню до особового складу військ;

рівень виклику – кількість інформаційних процесів (дій, фактів) за час T , виявлених в інформаційному просторі держави, які потенційно (за певних умов) можуть створити інформаційно-психологічну загрозу особовому складу військ;

рівень інформаційно-психологічної загрози – кількість деструктивних інформаційних процесів (дій, фактів) за час T , виявлених в інформаційному просторі держави, результатом чого може статися зниження рівня морально-психологічного стану особового складу військ;

рівень прояву інформаційно-психологічного впливу – кількість деструктивних інформаційних процесів (дій, фактів) за час T , виявлених в інформаційному просторі держави, результатом чого є ознаки зниження рівня морально-психологічного стану особового складу військ;

рівень збитку (відновлюваних втрат) – кількість деструктивних інформаційних процесів (дій, фактів) за час T , виявлених в інформаційному просторі держави, результатом чого є зниження рівня морально-психологічного стану особового складу військ, яке може бути компенсоване наявними можливостями за час, достатній для ефективного виконання військами завдань за призначенням;

рівень краху морально-психологічного стану військ – кількість деструктивних інформаційних процесів (дій, фактів) за час T , виявлених в інформаційному просторі держави, результатом чого є значне зниження рівня морально-психологічного стану особового складу військ, яке не може бути компенсоване наявними можливостями за час, достатній для ефективного виконання військами завдань за призначенням.

Зауважимо, що рівні фону, виклику та загрози не є індикаторами виявлення впливу, яке може фіксуватися, лише починаючи з рівня прояву впливу.

Зважаючи на зазначене, виникають завдання, що потребують вирішення для виявлення та оцінювання рівня негативного інформаційно-психологічного впливу на війська на основі кількісної міри:

- як визначати інтенсивність на шкалі χ ?
- яким має бути інтервал ΔT , достатній для спостереження інформаційних процесів (дій, фактів) в інформаційному просторі держави, суттєвих для впливу на особовий склад військ?
- як визначити критерії χ_1, \dots, χ_5 для квантування рівнів деструктивності інформаційних процесів (дій, фактів) в інформаційному просторі держави?

Виходячи із слабкоструктурованості

поставлених завдань та труднощів у зв'язку із цим встановлення безпосередніх аналітичних зв'язків між різними інформаційними процесами, що протікають в інформаційному просторі держави, для отримання рішення прийнятним є застосування експертного методу.

Експертний метод реалізується шляхом незалежного експертного опитування (анкетування) фахівців, практична діяльність яких пов'язана з інформаційними процесами або морально-психологічним забезпеченням у ЗС України та інших військових формуваннях держави, за трьохетапною процедурою. Її сутність, зокрема стосовно ЗС України, полягає в наступному.

Етап 1 передбачає визначення (шляхом експертного опитування):

переліку інформаційних процесів (дій, фактів) можливих в інформаційному просторі держави, суттєвих для впливу на особовий склад ЗС України;

періоду ΔT , достатнього для набору статистики спостереження за проявами інформаційних процесів (дій, фактів), які можуть мати негативні наслідки для морально-психологічного стану особового складу ЗС України.

При виконанні 1-го етапу отримано класифікаційний перелік можливих інформаційних процесів (дій, фактів), що спричиняють інформаційно-психологічний вплив на особовий склад військ, який наведено в табл.1, а середньозважене значення періоду ΔT спостереження складо приблизно 7 місяців. З метою отримання більш сталої статистики в дослідженні вибрано термін моніторингу $\Delta T = 1$ рік.

Таблиця 1

Класифікаційний перелік можливих інформаційних процесів (дій, фактів)

№ з/п	Види інформаційних процесів (дій, фактів)
1	2
1.	Поширення ЗМІ* повідомлень про нові досягнення у воєнно-технічній сфері у віддаленій країні**.
2.	Поширення ЗМІ повідомлень про нові досягнення у воєнно-технічній сфері у сусідній країні.
3.	Повідомлення (коментарі) ЗМІ щодо можливих намірів агресивного характеру з боку певних суб'єктів: а) держав; б) окремих організацій; в) окремих неофіційних осіб, що може мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери, обороноздатності держави та національної безпеки загалом.
4.	Повідомлення ЗМІ про заяви офіційних осіб щодо можливих намірів агресивного характеру, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери, обороноздатності держави та національної безпеки загалом: а) іноземних ЗМІ про агресивні заяви офіційних осіб <i>віддалених</i> держав; б) іноземних ЗМІ про агресивні заяви офіційних осіб <i>сусідніх</i> держав; в) національних ЗМІ про агресивні заяви офіційних осіб <i>віддалених</i> держав; г) національних ЗМІ про агресивні заяви офіційних осіб <i>сусідніх</i> держав.
5.	Отримання (наявність) достовірної інформації про наміри агресивного характеру віддалених держав, які

	можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери, обороноздатності держави та національної безпеки загалом.
6.	Отримання (наявність) достовірної інформації про наміри агресивного характеру сусідніх держав, які можуть мати негативні наслідки для інформаційної інфраструктури воєнної сфери, обороноздатності держави та національної безпеки загалом.
7.	Насичення вітчизняного інформаційного простору продукцією для впливу на індивідуальну та масову свідомість особового складу національних військових формувань (з боку іноземних ЗМІ, провокативних національних ЗМІ, непатріотичної частини населення власної держави) з метою послаблення їх готовності до оборони держави та погіршення іміджу збройних сил, а також військової служби шляхом: а) розповсюдження інформації (дезінформація або спотворення інформації), що дискредитує історичне минуле держави, її військово-політичне керівництво та збройні сили, технологічні можливості держави, її спроможність протистояти воєнним загрозам б) поширення викривленої, недостовірної та упередженої інформації, яка дискредитує органи військового управління, керівний склад, діяльність військових частин і підрозділів, військовою службу та військової обов'язок; в) заклику до вигідних протидіям стороні (зловмисних) дій військового керівництва (штабів військових частин, командних пунктів, центрів управління, спеціалізованих армійських об'єктів інформаційної діяльності); г) підбурювання до суспільно-політичних, міжетнічних та міжконфесійних конфліктів серед особового складу військових формувань держави;
8.	Те ж саме за п.7 – із застосуванням противником спеціальних військових сил та засобів інформаційно-психологічного впливу (підпункти а, б, в, г).
9.	Здійснення противником інформаційно-психологічного тиску на військовослужбовців через індивідуальні технічні засоби комунікації, а також родинні (дружні) зв'язки.
10.	Діяльність іноземних спецслужб, зокрема: агентурні дії щодо примушення до прийняття рішень (діяльності), вигідних противнику (погрози, навіювання, переконання, підкуп тощо). прихована агітаційна підтримка опозиційних, етнічних та конфесійних рухів антидержавного характеру.
11.	Інформаційна діяльність існуючих опозиційних рухів, політичних партій, об'єднань, блоків з метою втягування особового складу військових формувань в політичні процеси у державі, зокрема в підтримку сепаратизму або зміни конституційного ладу (блокування військових частин, залякування, підбурювання, акцентовані заклики тощо).
12.	Поширення інформаційних продуктів вітчизняними ЗМІ (громадського спрямування, державних, приватних), які провокують загострення внутрішніх протиріч, напругу у суспільстві, а також пацифізм, нехтування національними культурними і державними.

Етап 2 виконується протягом періоду $\Delta T = 1$ рік і передбачає:

а) визначення ваги α_i^* інформаційних процесів (дій, фактів), суттєвих по відношенню до особового складу ЗС України відповідно до визначених класифікаційних ознак в табл.1 (усього 22 класи та 17 підкласів);

б) набір статистики негативних інформаційних процесів (дій, фактів) в інформаційному просторі держави стосовно особового складу ЗС України за період $\Delta T = 1$ рік та її вагова обробка.

Різні інформаційні процеси (дії, факти) в інформаційному просторі держави мають неоднакове значення за наслідками впливу на

цільові аудиторії військ. Це означає, що кількісна міра χ повинна мати “ваговий відтінок” кожної із складових переліку, які проявляються в інформаційному просторі держави за час ΔT . Тому визначається ваговий рівень кожного виду деструктивних інформаційних процесів (дій, фактів), внесених в експертно визначений перелік (табл.1).

Ця операція виконується на основі експертного опитування фахівців, заповнивши відповідним чином *розрахункову матрицю* (табл.2), де кожен j -й експерт дає оцінку небезпеки (ризик) від кожного i -го деструктивного інформаційного процесу (дії, факту) α_{ij} на масштабній шкалі (від 0 до 100). Крайній правий стовпець матриці визначає усереднене значення висловлювань експертів, $\alpha_i^* = \overline{\alpha_i}$, яке й приймається за “вагу” кожного із взятих до уваги деструктивних інформаційних процесів (дій, фактів), що можуть мати наслідки для морально-психологічного стану військ.

Таблиця 2

Матриця експертного вагового оцінювання інформаційних процесів (дій, фактів)

$j \backslash i$	1	j	$m-1$	m	$\alpha_i^* = \frac{1}{m} \sum_j \alpha_{ij}$
1	α_{11}	α_{1j}	$\alpha_{1,m-1}$	α_{1m}	α_1^*
I	α_{i1}	α_{ij}	$\alpha_{i,m-1}$	α_{im}	α_i^*
$n-1$	$\alpha_{n-1,1}$	$\alpha_{n-1,j}$	$\alpha_{n-1,m-1}$	$\alpha_{n-1,m}$	α_{n-1}^*
n	α_{n1}	α_{nj}	α_{nm-1}	α_{nm}	α_n^*

m - кількість експертів;

n - кількість деструктивних інформаційних процесів (дій, фактів), взятих до уваги.

Виходячи із того, що за функціональними ознаками деструктивні інформаційні процеси (дії, факти) є незалежними, їх “зважений” рівень інтенсивності за період ΔT можна визначити за адитивною функцією виду

$$\chi = \sum_i \alpha_i^* K_i ; \quad i = \overline{1, n} , \quad (2)$$

де K_i - кількість випадків прояву i -го деструктивного інформаційного процесу (дії, факту) за час ΔT в інформаційному просторі держави.

Формула (2) відповідає на завдання щодо визначення рівня інтенсивності χ .

З використанням формули (2) і урахуванням табл.1 на основі анкетування експертів отримано розрахункову матрицю зі стовпцем вагових оцінок α_i^* (з точки зору негативності впливу) на шкалі від 0 до 100 класифікаційного ряду інформаційних процесів (дій, фактів), яка представлена в табл.3.

За період набору статистики $\Delta T = 1$ рік (квітень 2014 р. – березень 2015 р.) отримано, оброблено та класифіковано близько 15000 інформаційних повідомлень з різних джерел інформації із

загальною ваговою оцінкою приблизно 1000000 балів (за формулою (2)), що є мірою дії сукупного інформаційного процесу за період ΔT та відповідає базовій формулі (1).

Таблиця 3

Матриця вагових оцінок класифікаційного ряду

№ позиції Класифікацій- ного ряду	Сере- дне α_i^*	№ позиції Класифікацій- ного ряду	Сере- дне α_i^*
1	40	8в)	65
2	57	8г)	62
3а)	59	9	68
3б)	40	10а)	62
3в)	28	10б)	52
4а)	28	11	54
4б)	48	12	54
4в)	36	13	57
4г)	61	14	56
5	48	15	46
6	66	16	61
7а)	60	17	56
7б)	59	18	54
7в)	58	19	72
7г)	57	20	72
8а)	66	21а)	55
8б)	64	21б)	78
		22	77

З отриманням цього числа балів виникає можливість квантування критеріальних рівнів інтенсивності χ_1, \dots, χ_5 (за період ΔT) за кількісною “ваговою” ознакою, тобто вирішення вищезазначеного третього завдання.

Етап 3 – визначення критеріальних рівнів інтенсивності χ_1, \dots, χ_5 (за період ΔT).

Незалежний аналіз наслідків від деструктивних інформаційних процесів (дій, фактів) за період ΔT дозволяє визначити індивідуальні (експертні) значення критеріїв квантування рівнів деструктивності загального інформаційного процесу χ_1, \dots, χ_5 , які заносяться у критеріальну матрицю (табл.4).

Таблиця 4

Критеріальна матриця

$s \backslash j$	1	2	j	$m-1$	m
1	χ_{11}	χ_{12}	χ_{1j}	$\chi_{1,m-1}$	χ_{1m}
2	χ_{21}	χ_{22}	χ_{2j}	$\chi_{2,m-1}$	χ_{2m}
3	χ_{31}	χ_{32}	χ_{3j}	$\chi_{3,m-1}$	χ_{3m}
4	χ_{41}	χ_{42}	χ_{4j}	$\chi_{4,m-1}$	χ_{4m}
5	χ_{51}	χ_{52}	χ_{5j}	$\chi_{5,m-1}$	χ_{5m}

Висловлювання m експертів, що занесені до критеріальної матриці, можуть бути усереднені за кожним із п’яти критеріїв (рис.1)

$$\chi_s^* = \frac{1}{m} \sum_j \chi_{sj} ; \quad s = \overline{1, 5} , \quad (3)$$

які і є базовими для визначення рівня інтенсивності загального деструктивного інформаційного процесу, а, отже, рівня його негативної значимості по відношенню до об’єкту впливу (особового

складу збройних сил).

Для отримання критеріальної матриці (табл.4) експертам пропонується анкета із двома запитаннями наступного змісту.

1. Якому, на Ваш погляд, рівню впливу на особовий склад військ, виходячи із Вашої особистої оцінки морально-психологічного стану особового складу ЗС України за цей період ($\Delta T = 1$ рік: квітень 2014 р. – березень 2015 р.), відповідає отримана сума балів 1000000 (наведіть варіант Вашого рішення)?

2. Якій, на Ваш погляд, кількості оціночних балів, що отримуються за період спостереження $\Delta T = 1$ рік, повинні відповідати квантові рівні, якщо Вами визначений у 1-му запитанні рівень відповідає значенню 1000000 балів (позначте цифрою кожен рівень)?

Перше запитання цієї анкети дозволило експертам встановити власну точку відліку на шкалі інтенсивності χ , відносно якої відповіддю експертів на друге запитання анкети отримуються дані для критеріальної матриці (табл.4).

На основі отриманих даних критеріальної матриці (табл.4) шляхом статистичної обробки (формула (3)) отримуються значення критеріїв χ_1, \dots, χ_5 , якими кількісно визначаються діапазони знаходження часткових показників оцінки рівня негативного інформаційно-психологічного впливу на особовий склад військ у розрахунку на 1 рік. Цей кінцевий результат демонструє рис. 2.

Зазначений результат дає відповідь на запитання щодо визначення квантових рівнів оцінювання часткових показників рівня впливу.

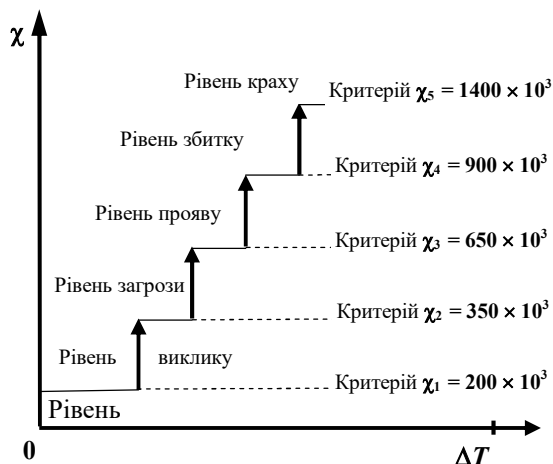

Рис. 2. Квантовані рівні інтенсивності загального деструктивного інформаційного процесу (за період $\Delta T = 1$ рік)

Вищенаведеними попередніми діями отримано *теоретичну основу для реалізації методики* виявлення та оцінки рівня негативного інформаційно-психологічного впливу на особовий склад військ, яка тепер доволі просто реалізується шляхом процедури *масштабування в часі спостереження*, тобто через набір статистики інформаційних процесів

та їх обробки не за період $\Delta T = 1$ рік, а за значно менший термін Δt ($\Delta t \ll \Delta T$), наприклад за місяць чи тиждень, через реалізацію алгоритму:

$$\chi_s = \chi \frac{\Delta T}{\Delta t}, \quad i = \overline{1,5}, \quad (4)$$

де інтенсивність χ обчислюється за період $\Delta t \ll \Delta T$.

Наприклад, якщо за $\Delta t = 1$ тиждень отримано число балів 3000, то, застосувавши формулу (4), отримаємо:

$$\chi_s = 3000 \times 365 / 7 \approx 156,5 \times 10^3 \text{ (балів).}$$

Таке число балів свідчить, що рівень негативного інформаційно-психологічного впливу за 1 тиждень знаходиться в межах інформаційного фону (див. рис.2) і фактично не впливає на зниження морально-психологічного стану особового складу збройних сил.

Якщо ж за $\Delta t = 1$ тиждень отримано число балів 13500, то, застосувавши формулу (4), отримаємо:

$$\chi_s = 13500 \times 365 / 7 \approx 704 \times 10^3 \text{ (балів).}$$

У цьому випадку рівень негативного інформаційно-психологічного впливу знаходиться в межах прояву впливу (див. рис.2), за якого морально-психологічний стан особового складу збройних сил починає погіршуватися. Тому лише у цьому діапазоні значень показника χ_s та вище нього, фіксується факт виявлення негативного впливу (за ознакою морально-психологічного стану військ).

Висновки й перспективи подальших досліджень

Таким чином, запропонований підхід дозволяє реалізувати методику, яка створює можливість оцінити в кількісному вимірі рівень інформаційно-психологічного впливу на особовий склад збройних сил за певний проміжок часу. Це дозволяє відповідному органу військового управління відносно об'єктивно прогнозувати можливі наслідки та адекватно і на випередження реагувати (протидіяти) негативним процесам. Тому цю методику необхідно розглядати як невід'ємний елемент підсистеми моніторингу ситуації у загальному контурі системи протидії негативному інформаційно-психологічного впливу на особовий склад, зокрема ЗС України, – головному механізмі управління процесом стабілізації рівня морально-психологічного стану військ (сил). Запропонований методичний підхід має універсальний характер, а тому може бути застосований при розробці аналогічних методичних засобів не лише стосовно воєнної сфери, але і до усієї соціальної системи держави або її окремих секторів в інтересах забезпечення внутрішньополітичної стабільності. Подальшими дослідженнями передбачається процес верифікації розробленої методики, а також обґрунтування пропозицій щодо шляхів впровадження в практику структурних підрозділів МО України та ЗС України.

Література

1. Корнев М.Н. Социальная психология: учебник / М.Н. Корнев, А.Б. Коваленко. – К.: 1995. – 304 с. 2. Информационно-психологическая и психотронная война: хрестоматия / Под общ. ред. А.Е. Тараса. – Мн.: Харвест, 2003. – 432 с. 3. Дзюба М.Т. Деякі аспекти протидії негативному інформаційно-психологічному впливу в ході миротворчої місії підрозділів Збройних Сил України / М.Т. Дзюба, М.І. Оніщук // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. – К.: ВІКНУ, 2006. – С.25 - 28. 4. Колесников А. Информационная безопасность войск и защита личного состава от негативного информационно-психологического воздействия. “Ориентир” [Электронный ресурс] / А. Колесников. – Режим доступа: http://group32441.narod.ru/files/ogp/001_opom_konspekt/2007/2007-10-3.html. 5. Проблеми захисту інформаційного простору України: монографія / В.П. Горбулін, М.М. Биченок. – К.: Інтертехнологія, 2009. – 136 с. 6. Вооруженные силы зарубежных государств: информационно-аналитический сборник / А.Н. Сидорин, Г.М. Мингатин, В.М. Прищепов, В.П. Акуленко. – М.: Воениздат, 2009. – 528 с. 7. Социальные сети: модели информационного влияния, управления и противоборства / Д.А. Губанов, Д.А. Новиков, А.Г. Чхартишвили. – М.: ФИЗМАЛИТ, 2010. – 228с. 8. Основы стратегии национальной безопасности та оборони держави: підруч. / О.П. Дузь-Крячченко, Т.М. Дзюба, А.О. Рось, ін. – 2-ге вид., доп. і випр. – К.: НУОУ, 2010. – 591 с. 9. Морально-психологічне забезпечення у Збройних Силах України: підручник у 2-х ч. Ч.1. / [В.М. Вілко, В.М. Грицюк, В.Г. Дикун та ін.] за заг. ред. В.В. Стасюка. – К.: НУОУ, 2012. – 464 с.

МЕТОДИКА ОЦЕНИВАНИЯ ПСИХОЛОГИЧЕСКОГО ВЛИЯНИЯ

*Петро Николаевич Сницаренко (доктор техн. наук, с.н.с)
Виталий Александрович Кацалап (канд. воен. наук)*

Национальный университет обороны Украины имени Ивана Черняховского, Киев, Украина

В данной статье изложен подход относительно разработки путем экспертных процедур методики выявления и количественной оценки негативного информационно-психологического влияния на личный состав войск (сил) как неотъемлемой составной системы противодействия такому влиянию по кибернетическому принципу.

Ключевые слова: негативное информационно-психологическое влияние, выявление и оценка, система противодействия, морально-психологическое состояние личного состава войск (сил), экспертный метод, кибернетическая модель.

METHODOLOGY OF EVALUATION OF PSYCHOLOGICAL INFLUENCE

*Petro N. Snitsarenko (Doctor of Engineering, senior research scientist)
Vitaliy A. Katsalap (Candidate of Military Sciences)*

National Defence University of Ukraine named after Ivan Cherniakhovsky

In this article approach is expounded in relation to development by expert procedures of methodology of exposure and quantitative estimation of negative informatively-psychological influence on the personnel of troops (forces) as an inalienable component system of counteraction to such influence on cybernetic principle.

Keywords: negative informatively-psychological influence, exposure and estimation, system of counteraction, morally-psychological state of personnel of troops (forces), expert method, cybernetic model.

References

1. Kornev M. Social psychology: handbook. Kyiv, 1995. 304 p. 2. Taras A. Information-psychological and psychotronic warfare: textbook. Minsk: Harvest, 2003. 432 p. 3. Dziuba M. and Onyshuk M. Some aspects of counteraction to negative informational and psychological influence during peacekeeping missions of units of the Armed Forces of Ukraine. Kyiv, Military Institute of Kyiv National University, 2006. p.25-28. 4. Kolesnikov A. Information security of forces and protection of personnel against negative information-psychological influence [on line]. Orientyr, 2007. Available from: http://group32441.narod.ru/files/ogp/001_opom_konspekt/2007/2007-10-3.html. 5. Gorbun V. and Bychenok M. Problems of Ukrainian information space defence: monography. Kyiv, Intertehnologiya, 2009. 136 p. 6. Sydorin A., Mygnatin G., Pryshepov V and Akulenko V. Armed Forces of foreign countries: information-analytical compilation. Moscow, Voenizdat, 2009. 528 p. 7. Gubanov D., Novikov D and Chkhartyshvili A. Social networks: models of information influence, control and confrontation. Moscow, Phyzmalyt, 2010. 228 p. 8. Duz-kriatchenko O., Dziuba T. and Ros A. Fundamentals of the National Security and Defense Strategy: handbook. Second edition, supplemented and corrected, Kyiv, National Defence University of Ukraine, 2010. 591 p. 9. Stasiuk V. Morale and psychological support of the Armed Forces of Ukraine: handbook. Part 1, Kyiv, National Defence University of Ukraine, 2010. 464 p.